

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра теорії та історії держави і права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
та розвитку

С. М. Кваша
« 26 » травня 2021 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні вченої ради юридичного
факультету

Протокол № 11 від 25 05 2021 р.
Голова вченої ради

О. С. Яра

на засіданні кафедри теорії та історії
держави і права

Протокол № 11 від 25 05 2021 р.
Завідувачка кафедри

В. О. Качур

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ»

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
ОСВІТНЬО-НАУКОВА
ПРОГРАМА
ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА
РОЗРОБНИЦЯ:

третій (освітньо-науковий) рівень
081 – «Право»
«Право»

юридичний
теорії та історії держави і права
к.ю.н., доц. Качур В.О.

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Історія української правової думки»

Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	
Галузь знань	08 – «Право»
Спеціальність	081 – «Право»
Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) рівень
Освітній ступінь	доктор філософії
Освітньо-наукова програма	права
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	вибіркова
Загальна кількість годин	150
Кількість кредитів ECTS	5
Кількість змістових модулів	4
Форма контролю	залік
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
	денна форма навчання
Рік підготовки	1
Семестр	2
Лекційні заняття	30
Практичні заняття	30
Самостійна робота	90
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4

2. Мета і завдання дисципліни

Мета: на основі вивчення соціально-політичного контексту утворення авторських концептів, оригінальних текстів та текстів інтерпретаційних, ідеологічної складової та практичної направленості громадсько-політичної діяльності політичних мислителів України, з'ясувати закони та принципи процесу формування предмету політичної науки її розвитку в Україні в соціально-історичному та формально-логічному аспектах, закономірності та пріоритети становлення та розвитку політичної системи на українських землях.

Завдання: вивчення соціально-історичних детермінант формування правової думки українського народу та закономірностей їх змінюваності в різних історичних епохах; виділення етапів наукової концептуалізації правової думки України та періодів її інституціоналізації; з'ясування змістової частини та політичних наслідків оригінальних та інтерпретаційних текстів правової думки України; визначення правових, економічних, культурно-духовних вимірів буття людини, виявлення їх взаємопроникнення та взаємозалежності, а також впливу на політичну та громадянську ідентичність сучасного

українця; виявлення основних детермінант (антропологічних, правових, морально-етичних тощо) формування системи права в Україні.

3. Очікувані програмні результати навчання (Learning outcomes):

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- основні ідеї та концепції, що сформувалися у вітчизняній правовій думці, вміти їх застосувати для ідентифікації наукових гіпотез та використання у власних наукових дослідженнях та у викладацькій діяльності (ПРН 1);

вміти:

- виокремлювати і характеризувати теоретичний/емпіричний та фундаментальний/прикладний виміри галузі знань "право" (ПРН 3),

- застосовувати закономірності розвитку вітчизняної правової думки при розв'язанні завдань наукового дослідження (ПРН 6),

- екстраполювати отримані знання та власні висновки на сучасну правову думку в Україні (ПРН 8).

4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач

В аспірантів-юристів після засвоєння дисципліни повинні бути сформовані такі компетенції:

інтегральні компетенції:

- здатність розв'язувати комплексні проблеми в сфері професійної діяльності, у тому числі дослідницько-інноваційної, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань в галузі права (Е 1.1);

загальні компетенції:

- здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, генерування нових ідей та досягнення наукових цілей (ЗК 1.3);

фахові компетенції:

- набуття глибоких, обґрунтованих фахових знань; детальні або дуже детальні знання спеціальної області дослідження в галузі права у поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної області дослідження (ФК 1.2);

спеціальні компетенції:

- знання та розуміння предметної області дослідження (СК 1.1);

- здатність планувати та виконувати сучасні інтелектуальні дослідження, як на запити стейкхолдерів так і сучасної світової наукової спільноти для досягнення науково обґрунтованих теоретичних або експериментальних наукових результатів, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для правничої сфери (СК 1.2);

- здатність використовувати інформаційні ресурси, необхідні для проведення дослідження у галузі права (СК 1.4);

- здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових та комплексних ідей в межах предметної області дослідження (СК 1.5).

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Формування правової думки в Україні та її розвиток в Литовсько-польську та козацьку добу (30 годин)

Тема 1. Предмет і методологія правової думки України.

Предмет дисципліни Правова думка України. Її місце в системі юридичних наук. Джерела Правової думки України. Періодизація. Формацийний підхід.

Тема 2. Загальна характеристика правової думки давнього періоду (до київської доби)

Загальна характеристика та особливості формування і розвитку правової та політичної думки часів Трипільської культури (4-1 тис. до н.е.) – перша в історії людської цивілізації хліборобська культура, яка досягла високого рівня розвитку. Головні правові ідеї Скіфії. Правові ідеї в містах Північного Причорномор'я

Тема 3. Правова думка княжої доби (київська і галицько-волинська держави).

Загальна характеристика та особливості формування і розвитку правової та політичної думки княжої доби. Головні правові ідеї у збірниках чинного законодавства київської держави та міжнародних договорах Русі і Візантії. «Руська правда» 1019-1054 рр., «Правда Ярославичів» 1072 р., Церковний устав Володимира Мономаха 1113 р., договори з Візантією 907, 911, 945, 971 рр.

Поява історико-політичних та літературно-історичних творів та їхнє значення у створенні і розвитку української політичної і правової думки цього періоду. «Літопис Руський», «Повість Минулих літ», Київський літопис та Галицько-Волинський літопис. «Повчання» Володимира Мономаха як політико-правовий трактат. «Слово о полку Ігоревім» як художній твір у поетичній формі, що містить заклик до єдності.

Розвиток правової думки у творах християнських мислителів Київської Русі. «Слово про Закон і благодать» Іларіона - піднесення авторитету Київської держави та її правителя. Правові ідеї у творах Луки, Феодосія, Кирила Туровського, Клима Смолятича, Данила Заточника. Печерський Патерик.

Тема 4. Розвиток правової думки в литово-польську добу.

Специфіка розвитку правової думки в Литово-польську добу. Кревська унія 1385, Городельська унія 1413 та Люблінська Унія 1569 р. Станіслав Оріховський та його правові трактати: «Зразковий підданий», «Настанови польському королю Сигізмунду Августу», «Про природне право» «Польські діалоги політичні», «Про целібат», «Хрещення русинів». Заперечення ним теологічного походження влади і держави.

Петро Могила та його погляди на державу та право. Іван Вишенський як захисник православ'я та інтересів українського народу. Братства та Острозький колегіум, їх вплив на розвиток правової думки в Україні.

Тема 5. Правова думка козацької доби.

Б. Хмельницький та створення ним Української козацької держави. Національно-визвольна війна українського народу 1648-1654 рр. та Союзний договір з Турецьким ханом проти Польщі. Зборівський договір 1649. Переяславська рада та Березневі статті 1654р. Головні правові ідеї Гадяцького трактату.

Конституція Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 р.. «Вивід прав України» як перший український міжнародно-правовий документ, в якому було теоретично і юридично обґрунтовано створення Української самостійної держави.

Козацькі літописи та їх значення у розвитку української правової думки. Зокрема, Хроніка Сафоновича, Літопис Самійла Величка та Григорія Грабянки, Літопис Самовидця.

Модуль 2.

Правова думка України в XIX ст. (45 годин)

Тема 6. Держава і права у вченнях декабристів, західників і слов'янофілів. Історія русів .

Декабристський рух («Южное общество», «Общество об'єднаних слов'ян»). Їх програмні документи. Пропагування російського шовінізму на українських теренах.

Піонери української науки і літератури. Розвиток україністики, формування українознавчих дисциплін, формування української літературної мови. І.Котляревський, Є. Гребінка, Г.Квітка-Основ'яненко, М.Максимович П. Гулак-Артемівський, О.Бодянский .

Самостійницькі течії. Діяльність В. Капніста, Г. Полетики. Масонство. Полтавська масонська ложа «Любов до істини». Гурток Лукашевича, Новгород-Сіверський гурток.

«Історія Русів» - найважливіша пам'ятка української правової думки даного періоду, автор якої невідомий. Опублікував її в 1846 р. Осип Бодянський в основі історіософської концепції твору лежить ідея правди Божої і людської справедливості. Основою правової концепції є принцип свободи. «Історія Русів» та ідея боротьби народу проти тиранії, як священне право і обов'язок народу.

Ідея нерівної рівності у творчій спадщині Г. Сковороди. Правові погляди мислителя викладені в таких творах: «Наркісс», «Жена Лотова», «Розговор п'яти путників об істинном щасті в житті», «Алфавіт, или Буквар мира».

Тема 7. Політична і правова думка в програмних документах Кирило-Мефодіївського братства та правові і політичні погляди його членів

Програмні положення Кирило-Мефодіївського братства «Книга буття українського народу» («Закон Божий»), «Статті Слов'янського товариства св. Кирила та Мефодія» та відозвах «До братів українців» і «Браття великорос сине и поляки». Головна мета братства – боротьба за визволення всіх слов'янських і заснування всеслов'янської федеративної спілки на демократичних і республіканських засадах. Ідея всеслов'янської федерації на демократичних республіканських засадах – добровільне об'єднання, рівність членів. Об'єднання слов'ян у всеслов'янську федерацію мало відбутися на засадах християнства.

Правові погляди М. Костомарова, його «Дві руські народності». Наукове обґрунтування Костомаровим питання самостійності українського народу. Обґрунтування Костомаровим всеслов'янської федерації, знищення самодержавства та побудова суспільного життя на засадах свободи, незалежності кожної особи та кожного народу, встановлення республіканського правління у всеслов'янській федерації.

Правові ідеї у творчості Т. Шевченка. Суспільно-політичні погляди П. Куліша. Виведення національної ідеї на рівень загальнонаціонального інтересу з метою об'єднання всіх навколо цієї ідеї. Конституційні проекти Г. Андрузького. Значення та вплив Кирило-Мефодіївців на подальший розвиток правової думки України.

Тема 8. Правова думка в західноукраїнських землях в кінці XVIII-першій половині XIX ст.

Розвиток національної самосвідомості українського народу в Галичині. «Руська Трійця», її діяльність та роль в українському національному відродженні. Правові погляди Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича та Якова Головацького. Видавництво літературного альманаху «Русалка Дністровая». Головні ідеї альманаху: окремішність українців від росіян і поляків; ідея єдності українського народу; відродження власної державницької традиції. Василь Подолинський та його праця «Слово перестороги». Головна Руська Рада, її діяльність. Видавництво часопису «Зоря Галицька» та «Відозви до українського народу Головної Руської Ради» як своєрідної політичної програми Головної Руської Ради.

Модуль 3.

Правова думка в Новий час (30 годин)

Тема 9. Правові погляди Михайла Драгоманова.

Загальна характеристика наукової та суспільно-політичної діяльності М. Драгоманова. Погляди М. Драгоманова на українську історію (його відмінність від народників). Його розуміння геополітичного інтересу України ("Пропаший час", "Погляд на українську історію", "Вступне слово"). Драгомановська концепція федералізму як шлях до визволення України. Ідея спільної боротьби поневолених народів ("Вступне слово", "Чудацькі думки". "Листи на Наддніпрянську Україну"). "Вольный Союз" - "Вільна Спілка" - перший модерний М. Драгоманова.

Тема 10. Правові ідеї в українських землях на рубежі XIX-XX ст.ст.

Іван Франко, його правові погляди. Ідея державної самостійності України.

Юліан Бачинський та його праця "Україна Irredenta". Його праця це перше теоретичне обґрунтування необхідності української державної самостійності, яке базувалося на марксистській теорії. Микола Міхновський та його праця "Самостійна Україна". Його ідея державної самостійності України, яка обґрунтовувалася історико-легітимними засадами.

Тема 11. Правове вчення Богдана Кістяківського

Б.Кістяківський і його 4 підходи до визначення права: державно-організаційне, або державно-примусове поняття права; соціологічне поняття права (право яке існує в житті); психологічне поняття права, яке вчений розумів як "сукупність тих імперативно-атрибутивних переживань (імператив - право вимагати, атрибутів - усвідомлення іншим суб'єктом обов'язку щось робити); право як сукупність правил, що вказують, де знайти в діючих правових нормах вирішення усіх випадків суперечностей інтересів чи уявлень про право і не право".

Держава за Б.Кістяківським як певна форма суспільного організму, який існує там, де є суспільство і народ. "Загальне благо як формула, в якій стисло зафіксована задача - мета держави". Правова Держава як найкраща форма державного буття, яку випрацювало людство, як реальний факт. Юридичні основи правової держави за Б.Кістяківським на кшталт недоторканість особи та народне представництво, яке забезпечується народом.

Тема 12. Державно –правова концепція Вячеслава Липинського.

Консерватизм як один з напрямків правової думки XX ст. в Україні. Причини виникнення і розвитку цього напрямку. Вячеслав Липинський та його державно –правова концепція. Погляди В. Липинського на походження і суть держави. В. Липинський про роль релігії і церкви в становленні та зміцненні держави. Форми державного устрою у правовій концепції В. Липинського. Теорія Української Трудової монархії, її суть та загальна характеристика. В. Липинський про шляхи здобуття та розбудови самостійної Української держави. В.Липинський як історик української державності, його оцінка Хмельниччина. Значення творчої спадщини В. Липинського та її актуальність для сучасного етапу державотворення в Україні.

Модуль 4.

Правова думка XX ст. в Україні (45 годин)

Тема 13. Ідеї соціалізму та націоналізму в правовій думці в Україні

Зародження та розвиток українського комунізму. Праця В.Шахряя та С.Мазлаха «До хвилі. Що діється на Україні та з Україною?». Головні ідеї цієї праці. Теорія національного питання М.Скрипника і її вплив на розвиток міжнародних відносин в СРСР. М. Скрипник та комунізм як течія в правовій думці України в XX столітті. Державно-правові погляди більшовизму. Ідеологія марксизму, в поглядах С. Косіора. Суспільно–політичні погляди М.Хвильового, його критика російського шовінізму.

Тема 14 Націоналізм як напрям правової думки України XX ст.

Ф.Ф.Кокошкін (1871-1918) та його правові погляди. М.Палієнко (1869-1937)та його правові переконання. Ідеї правової держави С.Дністрянського (1870-1935). Його праці: «Нова держава », «Загальна наука права і політики» та праця «Погляд на теорії права та держави» в якій він розвиває теорію суспільних зв'язків, згідно з якою держава є організаційним суспільним зв'язком (на відміну від органічного виду суспільних зв'язків).

Суспільно–політичні погляди Дмитра Донцова. Значення його праці «Історія розвитку Української державницької ідеї». Головні ідеї праці Д.Донцова «Націоналізм». Донцовська

концепція здобуття і розбудови незалежної української держави. Вплив Д.Донцова на розвиток української Правової думки в ХХ ст.

Характеристика та значення державного проекту Міхновського, Конституційного проекту М.Грушевського. Проект суверенітету України В. Винниченка.

Тема 15 Правова думка України в період національно-визвольної боротьби 40-50 х рр. ХХ ст.

Загальна характеристика ідеології українського національно –визвольного руху 40 –50 –х років та особливості розвитку української правової думки цього періоду. Утворення УГВР та її програмні документи. Значення УГВР у виробленні загальнодемократичних засад українського національно –визвольного руху. Шляхи здобуття самостійної української держави в програмних документах та працях ідеологів національно –визвольного руху. Національна держава, її роль та значення в існуванні та розвитку нації. Критика тоталітаризму та імперіалізму. Взаємовідносини між народами та їх правове врегулювання в програмних документах та працях ідеологів українського національно –визвольного руху 40 –50 –х років. Актуальність правових ідей українського національно –визвольного руху.

Тема 16 Правова думка України в післявоєнний період

Організація українських націоналістів та її політична платформа. Політичний портрет Євгена Коновальця. Політичні принципи та ідеологія Степана Бандери. Рання (романтична) стадія українського інтегрального націоналізму Миколи Міхновського. Класичний (інтегральний) націоналізм (Д.Донцов, М.Сціборський, С.Бандера, Я.Стецько). Підпільна правова думка України в 40-50-х років. Роль Української Гельсінської Спілки у здобутті Україною незалежності.

Тема 17. Сучасна українська правова думка

Заснування університетів в Україні та розвиток у них української юридичної науки. Український Вільний Університет та його роль у розвитку української юридичної науки. Поява та розвиток українських правничих періодичних видань. Розвиток української юридичної науки у Львівському університеті. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка та його значення для розвитку української юридичної науки. Український університет (таємний) у Львові та його роль в розвитку української юридичної науки та освіти.

**6. Структура навчальної дисципліни
«Історія української правової думки»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Формування політико-правової думки в Україні та її розвиток в Литовсько-польську та козацьку добу (30 год.)													
Тема 1. Предмет і методологія історії української правової і політичної думки	5	1	1	-	-	3							
Тема 2. Родоплемінний лад та зародження уявлень про політику на українських землях до київської доби	5	1	1	-	-	3							
Тема 3. Політико-правова думка в княжій добі (Київська та Галицько-Волинська держави)	5	2	2	-	-	1							
Тема 4. Розвиток правової і політичної думки в Литовсько-Польську добу	5	2	2	-	-	1							
Тема 5. Українська політична і правова думка козацької доби	5	2	2	-	-	1							
Разом за змістовим модулем 1	30	10	10	-	-	10							
Змістовий модуль 2. Українська політична і правова думка XIX ст. (45 годин)													
Тема 6. Держава і права у вченнях декабристів, західників і слов'янофілів. Історія Русів	15	2	2	-	-	11							
Тема 7. Політична і правова думка в програмних документах Кирило-мефодіївського братства та правові і політичні погляди його членів	15	2	2	-	-	11							
Тема 8. Розвиток української правової та	15	2	2	-	-	11							

політичної думки на Західноукраїнських землях в кінці XVIII-першій половині XIX ст.													
Разом за змістовим модулем 2	45	6	6			33							
<i>Змістовий модуль 3. Політико правові вчення Нового часу (30 годин)</i>													
Тема 9. Правові і політичні погляди М. Драгоманова	7	1	1	-	-	5							
Тема 10. Політичні і правові ідеї на українських землях на рубежі XIX-XX ст.ст.	7	1	1	-	-	5							
Тема 11. Правове вчення Б.Кістяківського	8	1	1	-	-	6							
Тема 12. Державно-правова концепція В. Липинського.	8	1	1	-	-	6							
Разом за змістовим модулем 3	30	4	4			22							
<i>Змістовий модуль 4. Українська правова та політична думка в XX ст. (45 год.)</i>													
Тема 13. Комуністичний та соціалістичний напрями в українській правовій та політичній думці	9	2	2	-	-	5							
Тема 14. Націоналізм як напрям української правової і політичної думки XX ст.	9	2	2	-	-	5							
Тема 15. Правова і політична думка на Україні в період національно-визвольної боротьби 40-50 х рр. XX ст.	9	2	2	-	-	5							
Тема 16. Українська правова і політична думка в післявоєнний період	9	2	2	-	-	5							
Тема 17. Академічна державно-правова думка в Україні	9	2	2	-	-	5							
Разом за змістовим модулем 4	45	10	10	-	-	25							
Усього за курс:	150	30	30			90							

7. Теми практичних занять з навчальної дисципліни «Історія української правової думки»

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Предмет і методологія історії української правової і політичної думки	1
Тема 2. Родоплемінний лад та зародження уявлень про політику на українських землях до київської доби	1
Тема 3. Політико-правова думка в княжій добі (Київська та Галицько-Волинська держави)	2
Тема 4. Розвиток правової і політичної думки в Литовсько-Польську добу	2
Тема 5. Українська політична і правова думка козацької доби	2
Тема 6. Державно-політичний устрій в українській політичній думці XVIII ст.	2
Тема 7. Держава і права у вченнях декабристів, західників і слов'янофілів. Історія Русів	2
Тема 8. Політична і правова думка в програмних документах Кирило-мефодієвського братства та правові і політичні погляди його членів	2
Тема 9. Розвиток української правової та політичної думки на Західноукраїнських землях в кінці XVIII-першій половині XIX ст.	2
Тема 10. Правові і політичні погляди М. Драгоманова	1
Тема 11. Політичні і правові ідеї на українських землях на рубежі XIX-XX ст.ст.	1
Тема 12. Правове вчення Б.Кістяківського	1
Тема 13. Державно –правова концепція В. Липинського.	1
Тема 14. Комуністичний та соціалістичний напрями в українській правовій та політичній думці	2
Тема 15. Націоналізм як напрям української правової і політичної думки XX ст.	2
Тема 16. Правова і політична думка на Україні в період національно-визвольної боротьби 40-50 х рр. XX ст.	2
Тема 17. Українська правова і політична думка в післявоєнний період	2
Тема 18. Академічна державно-правова думка в Україні	2
Усього:	30

8. Контрольні питання, комплекти тестів

для визначення рівня засвоєння знань здобувачами

1. Поняття історії політичної і правової думки України. Предмет і метод.
2. Співвідношення історії політичної і правової думки України з юридичними та суспільними науками.
3. Поняття функції “ історії політичної і правової думки України ”.
4. Загальні риси міфологічних уявлень про державу і право у трипільців.
5. Скіфський період в українській державно-правовій думці.
6. Вплив античності на формування державно-правової думки на українських землях.
7. Характеристика «Руської правди» як нормативно-правового акту Київської держави.
8. Політико-правові концепції, що містяться в «Правді Ярославічів».
9. «Церковний устав Володимира Мономаха».

10. Правові та політичні ідеї правителів княжої доби.
11. «Літопис Руський» - загальна характеристика правових та політичних ідей, що знайшли закріплення у цьому творі.
12. Порівняльна характеристика Київського та Галицько-Волинського літописів. Їх державно-правове значення.
13. «Повість минулих літ» - концептуальна політико-ідеологічна праця.
14. «повчання Володимира Мономаха» як політико-правовий трактат.
15. Головна ідея «Слова о полку Ігоревім»
16. «Слово про закон і благодать» Іларіона.
17. Правові та політичні ідеї у творах Луки Жидиці.
18. Вчення Феодосія Туровського.
19. Політико-правові ідеї Кліма Смолятича.
20. Політичні і правові вчення Данила Заточника.
21. Печерський Патерик.
22. Розвиток української правової думки в литовську добу.
23. Порівняльний аналіз Кревської, Городельської та Люблінської унії.
24. I, II, III Литовські статuti, їх юридична характеристика.
25. Станіслав Оріховський і його політичні трактати.
26. Політичні і правові ідеї Івана Вишенського.
27. Братський рух та його вплив на розвиток правової і політичної думки в Україні.
28. Політична та правова думка у козацьку добу.
29. Головні умови та юридичні наслідки Зборівського договору.
30. Значення Переяславської ради та Березневих статей.
31. Умови та наслідки Гадяцького договору.
32. Пакти і Конституція прав і вольностей Запорізького Війська.
33. Вивід прав України.
34. «Права по которым судится малороссийский народ».
35. Загальна характеристика суспільно-політичної ситуації в другій половині XVIII ст. – першій половині XIX ст.
36. «Історія Русів» як політико-правовий документ.
37. Державно-правові погляди Осипа Бодяньського.
38. Суспільно-політичні погляди Г. Сковороди.
39. Політично-правові ідеї в документах Кирило-Мефодіївського братва.
40. Відозва «До братів українців», її загальна характеристика.
41. Політико-правові погляди М. Костомарова.
42. Правові та політичні ідеї у творчості Т. Шевченка.
43. Суспільно-політичні погляди П. Куліша.
44. Конституційні проекти Г. Андрузького та їхнє значення у становленні українського конституціоналізму.
45. Значення та вплив кирило-мефодіївців на подальший розвиток української правової і політичної думки.
46. Правові та політичні погляди М. Драгоманова.
47. Іванн Франко, його суспільно-політичні та правові погляди.
48. Юліан Бачинський та його праця «Україна Irredenta».
49. М. Міхновський та його праця «Самостійна Україна».
50. Конституційний проект М. Грушевського.
51. Державно-правові погляди В. Винниченка.
52. Правові ідеї Б. Кістяківського.
53. Політико-правові погляди В. Липинського.
54. Державно-правові погляди М. Хвильового.
55. Політико-правові ідеї М. Скрипника.

9. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Філософія права» використовуються такі групи методів навчання, як: 1) **методи за джерелами знань** – словесні (бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою, репродуктивний метод), наочні (демонстрація, ілюстрація), практичні (практична робота, вправи); 2) **методи навчання за характером логіки пізнання** (індуктивний, дедуктивний); 3) **методи навчання за рівнем самостійної розумово-пізнавальної діяльності** (проблемний виклад, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, метод проблемного викладання).

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду здобувачів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних. З цього погляду виділяють два види бесіди: евристичну й репродуктивну. За місцем у навчальному процесі розрізняють вступну, поточну й підсумкову бесіди.

Лекція — це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою. Лекція використовується, як правило, у вищих навчальних закладах і старших класах загальноосвітньої школи.

Важливе місце у навчальному процесі займає **інструктаж**. Він передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання правил безпеки під час виконання навчальних операцій. Це важливий етап в оволодінні методами самостійної пізнавальної діяльності. Адже важливо, щоб здобувачі розуміли не лише, що треба робити, а і як це робити.

Чільне місце серед групи словесних методів посідає метод **роботи з книгою**. Віднесення його до цієї групи дещо умовне. Здобувачі мають розуміти, що основне джерело отримання наукової інформації — не викладач, а книга. Відтак важливо навчити здобувачів методів і засобів самостійної роботи з книгою: читання, переказу, виписування, складання плану, рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, схем, графіків та ін.

Репродуктивний метод. До нього відносять застосування вивченого матеріалу на основі зразка або правила. Діяльність тих, хто навчається, має алгоритмічний характер, тобто провадиться за інструкціями, правилами в аналогічних, схожих зі зразком, ситуаціях.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації. При цьому варто зауважити, що ці методи можуть застосовуватись як прийоми реалізації вимог інших методів.

Демонстрація — це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці.

Ілюстрація — метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлини, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. У навчальній практиці значне місце відводиться вправам. **Вправа** — це метод навчання, сутність якого полягає у цілеспрямованому, багаторазовому повторенні здобувачами окремих дій чи операцій з метою формування умінь та навичок.

Індуктивний метод — це шлях вивчення предметів, явищ від одиничного до загального. У результаті розуміння сутності ознак, властивостей одиничних предметів чи явищ, понять є можливість усвідомити істотні, типові закономірності чи властивості однопорядкових предметів або явищ. Проте, використовуючи індуктивний метод, варто не змушувати здобувачів завчати велику кількість одиничних понять, а лише ту інформацію, що дасть змогу виділити у споріднених поняттях суттєве, загальне, типове.

Дедуктивний метод, навпаки, базується на вивченні навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного. Здобувачі ознайомлюються із загальною закономірністю, а потім на основі цієї закономірності, правила, закону характеризуються інші явища, предмети. Індуктивний і дедуктивний методи перебувають у діалектичному взаємозв'язку.

Методи навчання за логічними ознаками не відокремлені від методів навчання за джерелами знань. У процесі використання словесних, практичних та наочних методів викладач і здобувачі не можуть обійтися без індукції, дедукції аналізу й синтезу.

Проблемний виклад передбачає створення викладачем проблемної ситуації, допомогу здобувачам у виділенні та "прийнятті" проблемного завдання, використанні словесних методів (лекції, пояснення) для активізації мисленнєвої діяльності здобувачів, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу шляхом отримання нової інформації.

Частково-пошуковий метод включає здобувачів у пошук шляхів, прийомів і засобів розв'язання пізнавального завдання. Для забезпечення дієвості цього методу необхідно створити проблемну ситуацію і спонукати здобувачів до розуміння і "прийняття" пізнавального завдання; керувати ходом пошукової мисленнєвої діяльності здобувачів з використанням системи логічно вмотивованих запитань; стимулювати і схвалювати пізнавальну діяльність здобувачів у процесі розв'язання навчальних завдань; аналізувати успіхи і помилки, труднощі.

Дослідницький метод спрямований на включення здобувачів у самостійне розв'язання пізнавального завдання з використанням необхідного обладнання. Для ефективності цього методу варто дотримуватися низки вимог: створення проблемної ситуації; керівництво здобувачами при виділенні пізнавального завдання; спонукання здобувачів до пошуків гіпотези, перевірки її достовірності; надання допомоги у пошуках ефективних методів і резерву знань, необхідних для розв'язання задачі; орієнтація здобувачів на проведення досліджень і систематизація результатів проведеної роботи; включення здобувачів у самостійний аналіз перебігу та результатів проведеної роботи.

Пояснювально-демонстраційний метод. Здобувачі отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, здобувачі діють у рамках репродуктивного (відтворювального) мислення. У ВНЗ цей метод набуває найширшого застосування для передання великого масиву інформації.

Метод проблемного викладання. Використовуючи різноманітні джерела та засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різноманітні підходи, показує способи розв'язання поставленого завдання. Здобувачі стають свідками і співучасниками наукового пошуку. І в минулому, і нині такий підхід широко застосовується.

10. Форми контролю та розподіл балів

У рейтинговому показнику враховуватиметься будь-яка форма діяльності аспіранта, якість аудиторної та самостійної роботи, здатність творчо реалізовувати свій інтелектуальний потенціал на практиці. Велике значення має облік поточної успішності аспірантів, який викладач здійснює згідно графіку організації навчальної роботи.

Семестровий розрахунковий рейтинг аспіранта з дисципліни складає 100 балів. Відтак рейтингові оцінки із змістових модулів, так само як і рейтинг з атестації обчислюються за 100-бальною шкалою.

Велике значення має облік поточної успішності здобувачів, який викладач здійснює згідно графіку організації навчальної роботи.

Поточний контроль – це оцінювання знань здобувачів під час практичних занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності на лекційних та практичних заняттях.

На практичному занятті аспірант може заробити максимум 10 балів, з яких: 5-6 балів – «відмінно» (за вичерпну, бездоганну відповідь), 3-4 бали – «добре» (за окремі неточності), 1-2 бали – «задовільно» (за слабку відповідь), до 4 балів – доповнення.

Якщо відповіді як такої немає або вона неадекватна поставленому завданню, містить грубі помилки, то у журналі обліку успішності ставиться «-1» бал. За кожну пропущену лекцію чи практичне заняття застосовується штрафна санкція «-1» бал. Відпрацювання таких заборгованостей проводиться лише в усній формі по 1 заборгованості в день (згідно графіку).

Проміжний (модульний) контроль по закінченню кожного змістового модуля відповідно до графіка у вигляді тестування, письмових контрольних робіт, усних колоквиумів тощо. Вид контрольного заходу та методика врахування складових модульного контролю при визначенні оцінки розробляється викладачем і затверджується на кафедрі. Максимальна кількість балів, які може отримати аспірант під час виконання модульного контролю становить 30 балів.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю аспірант допускається незалежно від результатів поточного контролю. У разі відсутності аспіранта на контрольному модульному заході його надається право на повторне складання згідно графіка.

Аспірант має право на повторну і додаткову перевірку його знань (згідно графіку); на отримання додаткових завдань для підвищення свого рейтингу; на отримання «автоматично» з заліку.

Підсумковий (семестровий) контроль – проводиться в кінці семестру у формі заліку виключно за тестовими технологіями виключно за допомогою теоретичних питань, тестових технологій з наступною співбесідою і дозволяє оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведений до рівня поточних фрагментарних форм контролю.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і проводиться відповідно до «Положення про екзамени і заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371). Рейтинг аспіранта з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} \cdot K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)} \cdot K_{ЗМ}^{(n)})}{K_{дис}} + R_{др} - R_{штр}$$

де $R_{ЗМ}^{(1)} \dots R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n - кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)} \dots K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{др}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{штр}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{ЗМ}^{(1)} = \dots = K_{ЗМ}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)})}{n} + R_{др} - R_{штр}$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається аспірантам за рішенням кафедри за виконання робіт, яку не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань аспірантів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для аспірантів, які матеріал

змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримуючись графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка національна	Рейтинг аспіранта, бали
відмінно	90-100
добре	74-89
задовільно	60-73
незадовільно	0-59

11. Рекомендована література

Навчальна література

1. Демиденко Г.Г. Історія вчень про державу і право: Підручник для студентів юридичних вищих начальних закладів, Харків: Консум, 2004 - 434 с.
2. Орач Є.М. - Історія політичних і правових вчень: Навчальний посібник. - К.: Атіка, 2005. - 560 с. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби. Навч. посібник., К.: Центр учбової літератури, 2008 - 414 с.
3. Історія вчень про державу і право: підручник за редакцією Демиденко Г.О.Петришиної О.В., Харків: Право 2009. - 256 с.
4. Історія вчень про державу і право [Текст] : навч. посіб. / О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. - К. : Академія, 2010. - 454 с.
5. Історія вчень про державу і право [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / О. І. Осауленко, А. О. Осауленко, В. К. Гіжевський. - К. : Ліпкан О. С., 2010. - 194 с.
6. История политических и правовых учений [Текст] : учеб. пособие / В. Е. Рубаник, С. А. Рубаник. - М. : Волтерс Клувер, 2011. - 420 с.
7. Історія вчень про державу і право: у таблицях і дефініціях [Текст] : навч. посіб. / О. В. Зінченко, О. В. Петришин. - Х. : Право, 2012. - 208 с.
8. Історія вчень про державу і право [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / О. О. Сердюк, В. В. Соловійов, В. К. Антошкіна. - Донецьк : Юго-Восток, 2012. - 290 с.
9. Історія вчень про державу і право [Текст] : навч. посіб. / А. І. Кормич. - 3-тє вид., переробл. і допов. - К. : Алерта, 2012. - 332 с.
10. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. 4-тє вид., доповн., у 2 част., К.: Алетра, 2015. - 416 с.
11. Протосавіцька Л.С. Історія української правової та політичної думки [Текст]: Навч. посіб./ [Л.С.Протосавіцька]- К.: 2017 - 285 с.

Спеціальна

1. Хрестоматія з історії України литовсько-польської доби / упор. Т.Гошко. Львів, 2011. 688с.
2. Українське повсякдення ранньомодерної доби : збірник документів. Вип. 1 : Волинь XVI ст. / упор. В.Безпалько та ін. Київ, 2014. 739с.
3. Білоус Н. Приватні міста Київського воєводства в першій половині XVIIст.: кількість, особливості розвитку та функціонування // Україна в Центрально-Східній Європі. Київ, 2015. Вип.15. С.125–164.
4. Блажівська О. Новели речового, зобов'язального та спадкового права в Правах, за якими судиться малоросійський народ // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. Вип.1. С. 25–30.
5. Ворончук І. Інститут опіки: правові норми та повсякденні практики на Волині ранньомодерної доби // Україна в світовій історії. 2014. No 3 (52). С.134–150
6. Замура О. «Великий шаленець». Смерть і смертність у Гетьманщині XVIII століття. Київ, 2014. 239с.

7. Келлер О. Магдебургское право и другие формы городского права в крупных населенных пунктах Центрально-Восточной Европы : сравнительный налоговый анализ // *Анналы юридической истории*. 2018. Т.2. №1–2. С.38–62
8. Кобилецький М. Магдебурзьке право у Литві // *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. Львів, 2014. Вип. 59. С.80–86.
9. Кобилецький М. Праці Йоганеса фон Буха та їх роль у поширенні римського права у Центрально-Східній Європі // *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. Львів, 2014. Вип. 60. С.75–81
10. Михайловський В. Бібліографія парламентаризму на українських землях до 1648 року: Польське Королівство, Велике князівство Литовське, Річ Посполита (=Студії з історії парламентаризму на українських землях у XIV–XX ст. Т. II). Київ, 2018. 192с.
11. Остапенко Т. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. важливий етап систематизації права України-Гетьманщини XVIII ст. // *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 440–446.
12. Родак П. Письмо, книжка, лектура. Розмови. Ле Гофф, Шартъє, Ебрар, Фабр, Лежен / пер. з пол. О.Герасим. Варшава, 2016. 233с.
13. Сердюк І. Маленький дорослий: Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII ст. Київ, 2018. 456 с.
14. Сурта Е. Страх как элемент средневекового менталитета // *Европа: актуальные проблемы этнокультуры* : материалы VIII Междунар. науч.-теорет. конф., г. Минск, 22 декабря 2014г. / редкол. В.В.Тугай (отв. ред.) и др. Минск, 2015. С. 20–22.
15. Яковенко Н. Вибір імені *versus* вибір шляху: назви української території між кінцем XVI–кінцем XVII століття // *Ї ж. Дзеркала ідентичності: Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–початку XVIII століття*. Київ, 2012. С. 9–43.
16. Яковенко Н. Українська культура XVII ст. як пошук «третього шляху» // *Шлях у чотири століття* : матеріали Міжнар. наук. конф. «Ad Fontes –до джерел» (до 400-ї річниці заснування Києво-Могилянської академії), 12–14 жовтня 2015 р. / наук. ред. Н.Яковенко; упоряд. Н.Шліхта. Київ, 2016. С. 12–23
17. Гошко Т. Уявлення про старість у містах річпосполитського простору на межі середньовіччя та ранньомодерної доби // *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Історія*. 2018. № 1(136). С.18–28.
18. Гошко Т. Питання обороноздатності й безпеки руських міст на сеймах Речі Посполитої в XV –першій половині XVII ст. // *Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій*. Київ, 2019. Вип. 6 (1). С.67–82. URL: <http://mics.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/Гошко.pdf>.
19. Хрестоматія з історії України литовсько-польської доби / упоряд. Т.Гошко. Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2011. 688с. (гриф МОН України «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів» від 09.08.10 №1/11 –7564).
20. Захарченко П.П., Мацелюх І. А. Законодавчий механізм забезпечення міжконфесійної злагоди у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій. *Соціологія права: науково-практичний журнал*. № 1–2 (16–17). 2016. С. 61–65
21. Ковальова С. Г. Правовий захист свободи, честі, гідності та статевої недоторканності жінок за литовсько-руським правом XVI ст. Україна. Євроінтеграція. *Інтермаріум: історія і сучасність* : матеріали Міжнародної наукової конференції. Одеса, 28–29 жовтня 2016 року. Миколаїв: Міжнародний гуманітарний університет, 2016. С.69–75
22. Косенко Л. О. Козаки: Лицарський орден України: Факти. Міфи. Коментарі. Х. : ВД «ШКОЛА», 2016. 608 с.
23. Крамар С. І. Україна-Русь vs Московія: настільна книга. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2017. 408 с.
24. Мацелюх І. А. Види покарань в джерелах канонічного права Київської митрополії (XV –XVI ст.). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*.№2/2018. С.

- 17–20.301.Мацелюх І. А. Генезис інституту юридичної відповідальності у сфері регулювання державно-церковних відносин у Візантійській імперії. *Eurasian Academic Research Journal*. No10. 2017. S. 24–30
25. Мацелюх І. А. Практика притягнення до юридичної відповідальності за злочини проти сім'ї та моралі (XV –поч. XVII ст.). Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції». No 4/2018. С. 3 –6.
26. Мацелюх І. А. Юридична відповідальність у церковному праві середньовічної України : монографія. Київ : Талком, 2018. 332 с.
27. Огієнко І. Дохристиянські вірування українського народу / упорядник М. С.Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2016. 440 с.
28. Омельчук В.В. Нормативно-правове забезпечення державно-церковних взаємин у Візантійській імперії: монографія. Київ: Золоті ворота, 2014. 567 с.
29. Остапенко Т. О., Громовий О. О. Система злочинів проти моралі в джерелах права на українських землях Польсько-Литовської доби. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2016. No19. С.4–7.
30. Правові системи сучасності : навчальний посібник / за ред. Ю.С.Шемшученка. К.: Юридична думка, 2012. 490с.
31. Рудюк Д. Митрополит Київський, Галицький та усієї Руси Йосиф II Солтан та його роль у захисті прав православних у Польсько-Литовській державі на початку XVI ст. Православ'я в Україні. Збірник за матеріалами VII Міжнародної наукової конференції, присвяченої 25-літтю відновлення Київської православної богословської академії (1992 –2017).К.: Київська православна богословська академія, 2017. Ч.1. 297с.
32. Трофанчук Г. І. Канонічне право княжої доби як чинник формування української національної правової системи. Концепція та методологія історії українського права : збірник матеріалів науково-практичного круглого столу, присвяченого пам'яті професора Олександра Шевченка. Київ, 28квітня 2017 року / ред. кол. І.С.Гриценко, М.І.Мірошниченко, П.П.Захарченко, І.А.Мацелюх, А.В.Крижевський. К.: «ДС День Печати», 2017. 220 с.
33. Шевченко О. О. Звичаєве право України IX –XIX століть : монографія. Київ, 2014. 200 с.
34. Мацелюх І. А. Юридична відповідальність у церковному праві середньовічної України : монографія. Київ : Талком, 2018. 332 с.
35. Мацелюх І. А. Система церковних злочинів у правових пам'ятках Великого князівства Литовського. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2018. No49. С. 26 –29. (Наукометрична база даних: Index Copernicus International).
36. Мацелюх І. А. Практика притягнення до юридичної відповідальності за злочини проти сім'ї та моралі (XV –поч. XVII ст.). Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції». 2018. No4. С.3 –6. (Наукометричні бази даних: Index Copernicus International, Google Scholar).
37. Мельник П.О. Кримінально-правове забезпечення протидії організованій злочинності в УРСР (1960–1991 рр. автореф. к.ю.н Київ 2019 - 19 с.
38. Сметаніна Н.В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології: монографія; за заг. ред. В.В.Голіни. Харків: Право,2016. 192 с.
39. Семікопний А.Д. Боротьба з організованою злочинністю в УРСР у роки нової економічної політики(1921–1929 рр.): дис. канд. юрид. наук: спец.12.00.01–Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Харків, 2011. 180 с.
40. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр.; редкол.: В.І. Борисовта ін. Харків: Право, 2014. Вип. 27. 344 с.
41. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи /Ю.В. Баулін, М.В. Буроменський, В.В. Голіна, В.К.Грищук,О.В.Зайчук, В.О. Навроцький, О.В. Наден, Ю.В. Нікітін, Н.М.Оніщенко,Ю.А.Пономаренко, М.І.Хавронюк, О.В. Харитоновна, В.І. Шакун. Київ:ВАІТЕ, 2015. 688с.

42. Сучасна кримінально-виконавча політика України: монографія/І.С.Яковець, К.А. Автухов, М.Ю. Кутєпов. Харків: Право, 2016. 172 с.
43. Політика в сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми: монографія; за заг. ред.П.Л. Фріса,В.Б. Харченка. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. Василя Стефаника, 2016. 419 с.
44. Невідома Н.В.Вчинення злочину організованою групою: монографія.: Право, 2017. 224 с.
45. Саблук С.А. Кримінально-правовий контроль за злочинністю в Україні 1922–1960 рр.: дис. ...доктора юрид. наук: спец. 12.00.01–Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Київ, 2017. 476 с. URL:http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2334/1/dysertatsiia_sabluk.pdf.
46. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку: монографія / В.Я. Тацій,В.І.Борисов, В.С.Батиргарєєва та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова.Харків: Право, 2013. Т. 5. 1240 с.
47. Орлов Ю.В. Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності:монографія. Харків: Діса плюс, 2016. 656 с.
48. Костицький М.В. Ключові підходи до методології пізнанняукраїнської історико-правової дійсності // Наук.-інф. віс. «Право». 2015. No 12 .С. 12–17.
49. Мельник П.О. Взаємозв'язок понять«злочинність» та «організована злочинність» у історико-правовому вимірі. Українське право й законодавство за доби Української революції (1917–1921 рр.):збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, м.Київ, 30 листопада 2017р. / ред. кол.:І.С.Гриценко, М. І. Мірошниченко, П. П. Захарченко, І.А.Мацелюх та ін. Київ:«Print Day» Ltd., 2018. С. 210–213
50. Мельник П.О., МірошниченкоМ.І. Конституція С.С. Дністрянського(проект 1920 рр.): договірна форма втілення принципу права Українського народу на самовизначення. Тенденції і перспективи розвитку інститутів права та держави: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція»: матеріали Всеукраїнських наукових266читань пам'яті акад. С.Дністрянського, м.Тернопіль, 13–14 квітня 2018 р. Київ–Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», 2018. С. 243–246.
51. Орлик С.В. Фінансова політика російського уряду на окупованих територіях Галичини і Буковини в період Першої світової війни (1914-1917 рр.): монографія. Біла Церква: Вид. Пшонківський О. В.,2018. 716 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронні інформаційні ресурси НБУВ – http://irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv.html
2. Електронний репозитарій НУБіП України – <http://elibrary.nubip.edu.ua>

12. Гарантії якості навчання з дисципліни «Історія української правової думки»

Оцінка дисципліни аспірантами за результатами навчання.

Внутрішній аудит та періодичне оновлення матеріалів курсу і методів викладання керівником програми.